

**บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ
อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี**
**The Role in Sangha Administration of Sangha Administrators
in Donchedee District, Suphanburi Province**

พระครูวิรุฬห์วรธรรม (สมภพ ธมฺมวโร)*

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี ๒) เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓) เพื่อศึกษา สภาพปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี ดำเนินการวิจัยโดยวิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) ทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสงฆ์ ในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน ๑๘๘ รูป แล้วทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน ๗ รูป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ ๐.๙๔ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติเชิงอนุมาน คือ สถิติทดสอบค่าที (t – test) และสถิติทดสอบค่าเอฟ (F – test) สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – way ANOVA) และทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

ผลการวิจัย พบว่า

๑. ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ๓.๔๕ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้วพบว่า บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ อยู่ในระดับมาก ส่วนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

๒. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม

*นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ) ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

แตกต่างกันมีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งยอมรับข้อสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอ ดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า พระสังฆาธิการขาดสวัสดิการรักษายาบาลเมื่อเกิดอาพาธ ขาดแคลนบุตรหลานที่จะเข้ามาบวชเพื่อศึกษาพระธรรมในพระพุทธศาสนา ขาดสื่อและการ ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และให้ความรู้ด้านธรรมะแก่พุทธศาสนิกชน

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอ ดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี คือ จัดสรรสวัสดิการให้กับพระสงฆ์สามเณรอาพาธ ให้การดูแลรักษาและค่า รักษาพยาบาลจนกว่าจะหายจากอาพาธ สนับสนุนส่งเสริม และให้ทุนการศึกษาสำหรับพระภิกษุและ สามเณรที่เรียนดีสอบได้นักธรรม เปรียญธรรม และปริยัติสายสามัญ จัดให้มีสื่อธรรมะและออกอากาศ วิทยูทูปกระจายเสียงเพื่อเผยแผ่และประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและให้ความรู้ด้าน ธรรมะแก่พุทธศาสนิกชน

๔. แนวทางในการพัฒนาบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอ ดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี คือ จัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมหรือการอบรมร่วมกัน สร้างมาตรการป้องกัน และคัดคนเข้าบวชเพื่อป้องกันปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด ฯลฯ สนับสนุนการเรียน พระภิกษุสามเณรทั้งบาลี นักธรรม และปริยัติธรรมสามัญ ให้มีความหลากหลายสาขาวิชา และ สอดคล้องกับหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ เพิ่มความเข้มข้นการอบรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและ ติดตามผลสัมฤทธิ์ที่ได้หลังจากการฝึกอบรม

คำสำคัญ : บทบาท, การบริหารกิจการคณะสงฆ์, พระสังฆาธิการ

ABSTRACT

The research consisted of three main objectives, namely: 1) to study level of the monks opinions concerning the role of Sangha Administration of Sangha Administrators in Donchedi District, Suphanburi Province, 2) to compare level of the monks' opinions concerning the role of Sangha Administration of Sangha Administrators in Donchedi District, Suphanburi Province, being classified by individual status, and 3) to study the problems, obstacles and suggestions on the role of Sangha Administration of Sangha Administrators in Donchedi District, Suphanburi Province. The research was used the Mixed Method with both quantitative and qualitative methods by using questionnaire with the sampling group of 198 monks in Donchedi District, Suphanburi Province and in-depth interview with 7 Key-informants. The researcher had conducted the tool with reliability of 0.94. The statistics used in data analysis were the Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation (S.D.), t-test and F-test, One Way Analysis of Variance (One Way ANOVA) and the difference in pair by the way of Least Significant Difference (LSD).

The findings of the research are as follows :

1. The level of monks' opinion concerning the role of Sangha Administration of Sangha Administrators in Donchedi District, Suphanburi Province totally was in medium level with $\bar{X} = 3.45$; being considered each aspect, it has been found that the aspect of the role of Sangha Administration on Buddhism Propaganda and Construction and Renovation in Sriprachan District, Suphanburi Province was in good level; meanwhile, the others remaining found in medium level.

2. The comparison of monks' opinion concerning the role of Sangha Administration of Sangha Administrators in Donchedi District, Suphanburi Province, being classified by individual status, it has been found that monks' different age, number of years in monkhood, general educational qualification, Dhamma educational qualification and Pali educational qualification effected to opinion concerning the roles of Sangha Administration of Sangha Administrators in Donchedi District, Suphanburi Province totally had significant differences at .05 level of confidence, thus accepting formulated hypotheses.

3. From studying the problems and obstacles it had been found that the problems and obstacles in the role of Sangha Administration of Sangha Administrators in Donchedi District, Suphanburi Province were as follows: being sick, the Sangha Administrators lacked welfare of treatment; 2) it was quite difficult to give ordination to children with the purpose of studying Dhamma in Buddhism; and 3) the Sangha Administrators lacked medias and information concerning the promotion of the Buddhist Important-Day and suitable way to provide Buddhist with Buddhadhamma.

The suggestions on all aspects were: 1) there should be treatment welfare to monks and novices till they get well from the sickness, 2) the Sangha administrator should establish educational fund to support school children, and monks and novices who qualified Dhamma and Pali educations; and 3) the Sangha Administrators should provide medias, e.g. radio to give information concerning the promotion of the Buddhist Important-Day and suitable way in order to provide Buddhist with Buddhadhamma.

4. The mean for developing the role of Sangha Administration of Sangha Administrators in Donchedi District, Suphanburi Province is to organize some activities of participation and cooperation for the Sangha Administrators in order to create the defensive measure and also to screen individual resources to be ordained in Buddhism and to prevent several kinds of problems such as drug addiction etc.; additionally, the Sangha Administrators should support monks and novices to study

Dhamma and Pali including general study conforming to curriculum of Ministry of Education, and to enrich the training programs relating to Buddhism propagation and also follow the achievement after training.

Keywords : Role, Sangha Administration, Sangha Administrators

บทนำ

ประเทศไทยประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา เมื่อไปตั้งถิ่นฐานอยู่แห่งใด ก็จะมีจิตศรัทธาร่วมกันสร้างวัดขึ้นแล้วนิมนต์พระสงฆ์ไปพำนัก เพื่อบำเพ็ญกุศลประกอบศาสนกิจตามประเพณีและธรรมเนียมปฏิบัติ ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมแตกต่างกันไป ในอดีตวัดเป็นสถานที่ที่พุทธศาสนิกชนทั่วไปได้ใช้เป็นสถานศึกษาอบรม ให้มีความรู้ความเข้าใจในด้านวิชาชีพ ตำราแพทย์แผนไทย และศิลปกรรมแขนงต่าง ๆ เป็นสถานที่ทำบุญบำเพ็ญกุศล เป็นศูนย์กลางการบริหารและการปกครอง รวมทั้งเป็นที่พึ่งทางจิตใจของประชาชน ดังนั้น วัดจึงเป็นสถานที่ที่สำคัญยิ่งในการสืบทอดพระพุทธศาสนาตลอดมา จึงถือได้ว่าวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนไทยทั้งอดีตและปัจจุบัน ในการสร้างวัด ตั้งวัด เมื่อดำเนินการได้ถูกต้องตามขั้นตอนของทางราชการ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเป็นวัด ที่ถูกต้อง และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ขึ้นทะเบียนไว้ในทะเบียนวัดของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติแล้ว จึงถือว่าวัดนั้นเป็นวัดที่สมบูรณ์ มีพุทธศาสนิกชนร่วมกันสนับสนุนทำนุบำรุงรักษา เจ้าอาวาสวัดดูแลบริหารกิจการและศาสนสมบัติภายในวัด ทั้งด้านการปกครอง การศึกษา การปฏิบัติ และอื่น ๆ ให้มีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง ถูกต้อง และเป็นระเบียบ เพื่อให้วัดเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของพุทธศาสนิกชนทั่วไป

จังหวัดสุพรรณบุรี ตั้งอยู่บริเวณภาคกลางด้านทิศตะวันตกของประเทศไทย แบ่งการปกครองตามวิธีการปกครองแห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๕๐^๑ มีวัดจำนวน ๕๘๐ แห่ง ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธร้อยละ ๙๙.๖๐^๒ มีอัตราส่วนวัดต่อหมู่บ้านเท่ากับ ๑ : ๑.๗๑ แสดงให้เห็นว่า วัด ได้สร้างหรือตั้งขึ้นเกือบทุกหมู่บ้าน วัดจึงเป็นศาสนสถานที่สำคัญในการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์ด้วยกัน และระหว่างพระสงฆ์กับชุมชนต่าง ๆ เป็นทั้งหน่วยงานหลักในการปกครอง และดำเนินกิจการคณะสงฆ์ เป็นฐานอันสำคัญยิ่งขององค์การคณะสงฆ์ และกิจการพระพุทธศาสนา วัดควรที่จะได้รับการพัฒนาในด้านการบูรณปฏิสังขรณ์ให้มีความมั่นคงแข็งแรง ปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ มีสภาพสะอาด สงบ และสว่าง สร้างสุขทางด้านจิตใจให้กับประชาชน^๓

การพัฒนาวัดให้เป็นจุดศูนย์กลางของชุมชนเจ้าอาวาสจะต้องเป็นบุคคลที่ประชาชนเคารพนับถือ เป็นที่ศรัทธาของประชาชน^๔ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ จึงมีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ทำหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจเผยแผ่ สืบสานและถ่ายทอดพระธรรมคำสอนที่ได้บัญญัติไว้และถือเป็นตัวแทนหรือเป็นสาวกของพระพุทธเจ้า จึงเป็นภารกิจที่สำคัญที่คณะสงฆ์จะต้องปฏิบัติ การดำรงวิถีชีวิตของพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัยจะเป็นการเสริมสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นแก่พุทธศาสนิกชน และเป็นแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชนเข้าวัด

^๑สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม, ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน, ๒๕๕๐, หน้า ๑๐๘.

^๒สำนักทะเบียนกลางกรุงเทพมหานคร, “จำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักรไทย แยกเป็นกรุงเทพมหานครและจังหวัดต่าง ๆ ตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๖”, มปท., (อัคราณา).

^๓สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, คู่มือการพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๔), หน้า ๓๑ – ๓๒.

^๔พระธรรมวโรดม, (สมเกียรติ กิตติวฑฺฒโน), คู่มือประกอบคำบรรยายโครงการถวายความรู้แก่เจ้าอาวาส, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๙), หน้า ๑๘๘.

ปฏิบัติธรรม^๕ เพื่อเพิ่มพูนคุณภาพชีวิต พัฒนาจิตใจให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข ในการบริหารกิจการ และศาสนสมบัติภายในวัดจะมีเจ้าอาวาสปฏิบัติหน้าที่เป็นพระสังฆาธิการ^๖ มีหน้าที่ในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะบ่งชี้ความสำเร็จในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบไป ดังคำกล่าวที่ว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบไปได้ก็ต้องอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญ เพราะพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชน โดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน และมีบทบาทโดยตรงต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ดำรงอยู่สืบไป^๗

ดังนั้น พระสังฆาธิการจึงเป็นพระภิกษุที่ปฏิบัติตามภารกิจของพระพุทธศาสนาที่จะช่วยส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง และสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนต่อพระพุทธศาสนา และสร้างความเข้มแข็ง และความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ซึ่งในการศึกษาวิจัยบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี ในครั้งนี้ เพื่อต้องการหาข้อสมมติฐานในเรื่องบทบาทของพระสังฆาธิการที่ได้บริหารคณะสงฆ์ในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี มีปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วยังคงมีการแก้ไขที่ไม่ตรงประเด็น หรือการแก้ไขยังไม่ลุล่วง จนเกิดข้อผิดพลาดในการบริหารคณะสงฆ์ในอำเภอดอนเจดีย์ เพื่อเป็นกรณีตัวอย่างและร่วมกันหาข้อยุติ และร่วมกันแก้ไขข้อผิดพลาดนั้น เพราะพระสังฆาธิการมีความใกล้ชิดกับประชาชน ในหลาย ๆ ด้าน จึงต้องมีความรู้ความเข้าใจ รู้ปัญหา และจะเป็นการช่วยส่งเสริมและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้ยืนยงด้วยเป็นผู้บริหารกิจการให้คณะสงฆ์ ได้มีบทบาทต่อสังคมอย่างแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

๑. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๑ เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี

๑.๒ เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนเจดีย์จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๓ เพื่อศึกษา สภาพปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี

๒. ขอบเขตการวิจัย

๒.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหา โดยใช้รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการที่กำหนดไว้ในกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ.๒๕๔๑) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ หมวด ๓ ส่วนที่ ๔ ข้อที่ ๒๕ วงเล็บ ๒ ประกอบด้วย ๑) ด้านการปกครอง ๒) ด้านการศาสนศึกษา

^๕ อิง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๒๓๐/๓๗๒.

^๖ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, **คู่มือพระสังฆาธิการ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๔), หน้า ๒๒๕.

^๗ กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือพระสังฆาธิการ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๔๒.

๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ๔) ด้านการเผยแผ่ ๕) ด้านการสาธารณูปการ และ ๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์

๒.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

๑) ตัวแปรต้น ได้แก่ สถานภาพส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางนักรธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม

๒) ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอตอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี (๑) ด้านการปกครอง (๒) ด้านการศาสนศึกษา (๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ (๔) ด้านการเผยแผ่ (๕) ด้านการสาธารณูปการ (๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์

๒.๓ ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑) ประชากร (Population) ได้แก่ พระสงฆ์ ที่สังกัดอยู่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอตอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี มีจำนวนทั้งสิ้น ๓๙๒ รูป

๒) กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ได้แก่ พระสงฆ์ สังกัดอยู่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอตอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี มีจำนวนทั้งสิ้น ๓๙๒ รูป ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างตามระดับชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยนำไปกำหนดหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร ยามานะ (Taro Yamane)^๕ ดังนั้น จำนวนกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ ๑๙๘ รูป

๓) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๗ ท่าน

๒.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาเฉพาะวัดที่ตั้งอยู่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอตอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน ๓๗ วัด^๖

๒.๕ ขอบเขตด้านเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาดังแต่เดือน พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ถึงเดือนตุลาคม ๒๕๕๗ รวมเป็นระยะเวลา ๑๒ เดือน

๓. สมมติฐานการวิจัย

พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน

^๕ อภินันท์ จันตะนี, การใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยทางธุรกิจ, (พระนครศรีอยุธยา : ฝ่ายบัณฑิตศึกษา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๔๙), หน้า ๓๕.

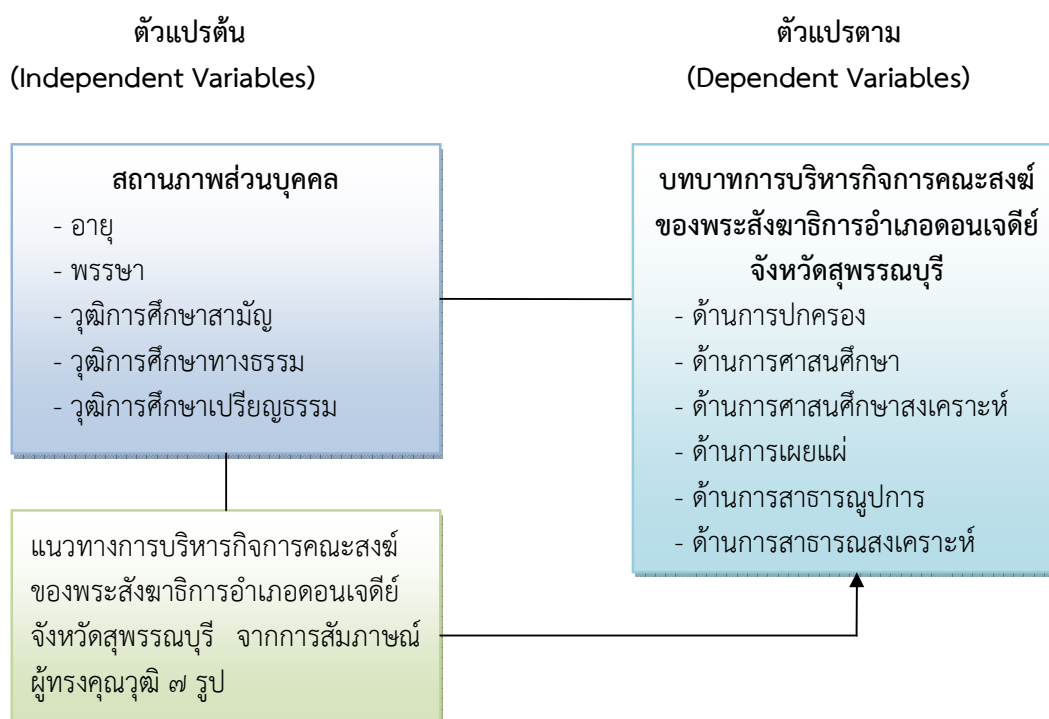
^๖ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดสุพรรณบุรี, สถิติวัดในอำเภอตอนเจดีย์, ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

๔. กรอบแนวคิด

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

๑. ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่ สถานภาพส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม

๒. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์

แผนภาพที่ ๑.๑ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

๕. วิธีดำเนินการวิจัย

๕.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) ทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มตัวอย่าง การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี” โดยประกอบด้วย ๖ ด้าน ผู้วิจัยใช้การวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview)

๕.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๕.๒.๑. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้ คือ พระสงฆ์ที่อาศัยอยู่ในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน ๓๙๒ รูป^{๑๑}

๕.๒.๒. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ที่อาศัยอยู่ในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน ๓๙๒ รูป ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างตามระดับชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ตามขั้นตอน ดังนี้

ทำการหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยนำไปกำหนดหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) การคำนวณหาขนาด/จำนวนตัวอย่างในกรณีที่สามารถรู้จำนวนหรือปริมาณประชากร^{๑๒} ในที่นี้ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ที่อาศัยอยู่ในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน ๓๙๒ รูป

๕.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ก. เชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

๑.๑ ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี จากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๒ กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๑.๓ กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษา

๑.๔ สร้างเครื่องมือแล้วนำเสนอร่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๑.๕ นำเครื่องมือที่สร้างเสร็จแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างที่จะดำเนินการวิจัยเพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ (Reliability)

๑.๖ ปรับปรุงแก้ไข

๑.๗ จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

๑.๘ รวบรวมแบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์

^{๑๑}บัญชีสำรวจพระภิกษุ สามเณรและศิษย์วัด ประจำปี ๒๕๕๖, สำนักงานคณะสงฆ์อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี, (อัดสำเนา).

^{๑๒}อภินันท์ จันตะณี, การใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยทางธุรกิจ, (พระนครศรีอยุธยา : ฝายบัณฑิตศึกษา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๕๙), หน้า ๓๕.

ข. เชิงคุณภาพ

การวิจัยเรื่อง “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี” ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสัมภาษณ์ที่ใช้เป็นแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

๑. แนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในด้านการปกครอง
๒. แนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในด้านการศาสนศึกษา
๓. แนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในด้านการศึกษาสงเคราะห์
๔. แนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
๕. แนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในด้านสาธารณูปการ
๖. แนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในด้านสาธารณสงเคราะห์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistic) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติอนุมาน (Inferential Statistic) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบผลการศึกษาระดับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ คือ การทดสอบค่าที (t - test) การทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

๖. ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี” สามารถสรุปได้ดังนี้

๖.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี จำนวน ๔๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๒ มีพรรษา ๑๑ - ๑๕ พรรษา จำนวน ๗๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๔ มีวุฒิการศึกษาสามัญต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๔๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๓.๒ มีวุฒิการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมชั้นเอก จำนวน ๘๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๐ ไม่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม จำนวน ๑๕๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘๐.๓

๖.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.521) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระสงฆ์มีความ

คิดเห็นต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 0.575) รองลงมา คือ ด้านการสาธารณูปการ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.537) และด้านการศึกษาสงเคราะห์ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.33$, S.D. = 0.656) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้

๑) ด้านการปกครอง โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.556) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี มีการจัดทำระเบียบปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้ที่มาทำกิจกรรมภายในวัด อยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = 0.657) รองลงมา คือ มีการจัดทำระเบียบปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับบุคลากรภายในวัด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.673) มีการจัดสวัสดิการให้บุคลากรภายในวัดอย่างเหมาะสม ซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.30$, S.D. = 0.525)

๒) ด้านการศาสนศึกษา โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.37$, S.D. = 0.555) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า จัดสอนธรรมศึกษาให้แก่แก่นักเรียนนักศึกษา ประชาชนที่วัด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.758) รองลงมา คือ ด้านการจัดกร/จัดให้มีเพื่อการศาสนศึกษา เช่น การศึกษาพระปริยัติธรรมในวัด การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในวัด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.738) และการสรรหา และจัดห้องสมุดทางพระพุทธศาสนาในวัด มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.20$, S.D. = 0.760)

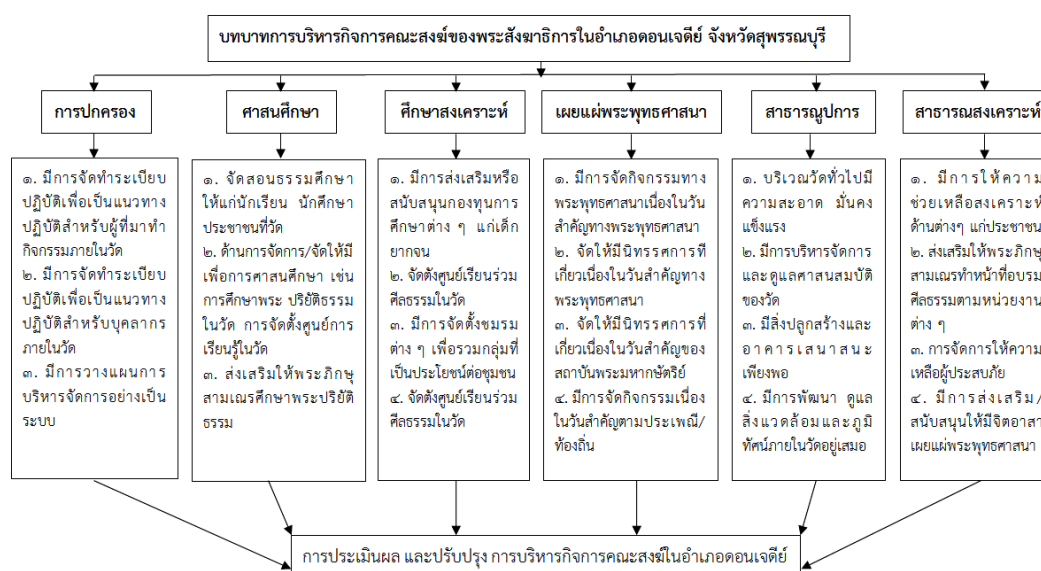
๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยรวมมีความคิดเห็นที่อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.21$, S.D. = 0.501) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการส่งเสริมหรือสนับสนุนกองทุนการศึกษาต่าง ๆ แก่เด็กยากจน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 1.001) รองลงมา คือ จัดตั้งศูนย์เรียนร่วมศีลธรรมในวัด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.27$, S.D. = 0.587) จัดตั้งศูนย์ฝึกอาชีพในวัด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.00$, S.D. = 0.563)

๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยรวมมีความคิดเห็นที่อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 0.575) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.747) รองลงมา คือ จัดให้มีนิทรรศการที่เกี่ยวข้องเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.744) จัดทำโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่เยาวชน ประชาชนซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = 0.751)

๕) ด้านการสาธารณูปการ โดยรวมมีความคิดเห็นที่อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.537) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า บริเวณวัดทั่วไปมีความสะอาด มั่นคงแข็งแรง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.72$, S.D. = 0.711) รองลงมา คือ มีการบริหารจัดการและดูแลศาสนสมบัติของวัด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.726) บริเวณวัดมีสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นและเหมาะสมส่งเสริมรมณสถานซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.751)

๖) ด้านการสาธารณะสงเคราะห์ โดยรวมมีความคิดเห็นที่อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$, S.D. = 0.696) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์ด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 0.863) รองลงมา คือ ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรทำหน้าที่อบรมศีลธรรมตามหน่วยงานต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 0.844) จัดให้มีเวทีระงับข้อพิพาท/ข้อขัดแย้งของชาวบ้านซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.91$, S.D. = 0.852)

๗. สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

แผนภาพที่ ๑.๒ สรุปองค์ความรู้ในการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยเรื่อง “บทบาท การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี” สามารถสรุปได้ ดังนี้

๑. ด้านการปกครอง มีการจัดทำระเบียบปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้ที่มาทำกิจกรรมภายในวัด มีการจัดทำระเบียบปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับบุคลากรภายในวัด และมีการวางแผนการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ

๒. ด้านการศาสนศึกษา จัดสอนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน นักศึกษา ประชาชนที่วัด ด้านการจัดการ/จัดให้มีเพื่อการศาสนา เช่น การศึกษาพระ ปรีชาธรรมในวัด การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในวัด ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรศึกษาพระปริยัติธรรม

๓. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีการส่งเสริมหรือสนับสนุนกองทุนการศึกษาต่าง ๆ แก่เด็กยากจน จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ร่วมศีลธรรมในวัดมีการจัดตั้งชมรมต่าง ๆ เพื่อรวมกลุ่มที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ร่วมศีลธรรมในวัด

๔. ด้านการเผยแผ่ มีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา จัดให้มีนิทรรศการที่เกี่ยวข้องเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา จัดให้มีนิทรรศการที่

เกี่ยวเนื่องในวันสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ และมีการจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญตาม ประเพณี/ท้องถิ่น

๕. ด้านการสาธารณูปการ บริเวณวัดทั่วไปมีความสะอาด มั่นคงแข็งแรง มีการบริหารจัดการและดูแลศาสนสมบัติของวัด มีสิ่งปลูกสร้างและอาคารเสนาสนะเพียงพอ และมีการพัฒนา ดูแลสิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์ภายในวัดอยู่เสมอ

๖. ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีการให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์ด้านต่าง ๆ แก่ ประชาชน ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรทำหน้าที่อบรมศีลธรรมตามหน่วยงานต่าง ๆ การจัดการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย และมีการส่งเสริม/สนับสนุนให้มีจิตอาสาเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๘. ข้อเสนอแนะ

๘.๑ ข้อเสนอแนะทั่วไป

๑) ยึดแนวทางที่พระบรมศาสดาทรงวางไว้ให้เพื่อความเป็นหนึ่งเดียวกันคือปริหานิย ธรรม ได้แก่ การหมั่นประชุมกันเนื่องนิจ เป็นต้น ก็เพื่อความเข้าใจซึ่งกันและกันและการได้ปฏิสัมพันธ์ แนะนำ ตักเตือนบอกกล่าว หรือแม้แต่ทำความป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นหรือแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้วได้เป็นอย่างดี

๒) ส่งเสริมพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้ความสามารถ เพราะนอกจากจะเป็นการธำรง รักษาพระสัทธรรมแล้วยังคงเป็นการประกาศพระศาสนาได้อีกนัยหนึ่ง พระภิกษุสามเณรที่มีความรู้ ความสามารถจะเป็นกำลังขอพระศาสนา

๓) สนับสนุนโรงเรียนการกุศลของวัดให้เป็นหลักใหญ่ อุดหนุนทุกอย่างตามกำลังอย่าง เต็มความสามารถ และให้ตั้งใจว่ากิจกรรมในงานด้านการศึกษาสงเคราะห์นี้เป็นงานพระศาสนา ที่จะต้องทุ่มเททั้งแรงกายแรงใจรวมถึงกำลังทรัพย์ที่ต้องสละออก แต่ก็เพื่อประโยชน์ยิ่งใหญ่ในอนาคต คือความรักความศรัทธาที่สะท้อนกลับมาจากผลของการกระทำ

๔) พัฒนาและส่งเสริมกิจกรรมการปฏิบัติหน้าที่ของพระธรรมทูต งานเผยแผ่เป็นงานที่ ละเอียดอ่อนจำเป็นต้องอาศัยทีมงานในการจัดกิจกรรม ฉะนั้น การรวมกันเป็นคณะปฏิบัติหน้าที่พระ ธรรมทูตจะช่วยให้งานด้านการเผยแผ่สัมฤทธิ์ผล

๕) การทำงานที่มีประโยชน์สูงและประหยัด ควรคำนึงถึงประโยชน์ที่จะได้รับจาก กิจกรรมนั้น ๆ เมื่อเปรียบเทียบกับทรัพยากรที่จะต้องสูญเสียไป บางครั้งในบางแห่งอาจมีวัตถุประสงค์ ที่ต่างออกไปแต่ก็สามารถเทียบได้กับทรัพยากรที่จำกัด

๖) ช่วยเหลือเกื้อกูลในกิจกรรมทุกอย่างของชุมชนที่เป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์วัด เป็นของคู่กับบ้าน บ้านเป็นของคู่กับวัด ผลัดกันช่วยผลัดกันดูแล ฉะนั้นการช่วยเหลือเกื้อกูลในกิจกรรม เพื่อสาธารณประโยชน์เป็นสิ่งที่ต้องกระทำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งคณะสงฆ์ไม่อาจจะมองข้ามหรือเฉยชาต่อ งานด้านสาธารณสงเคราะห์ได้

๘.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาการบริหารวัดหรือการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในการ ให้ความร่วมมือระหว่างวัดกับชุมชน

๒) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเรื่องประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะ สงฆ์ เพื่อจะได้ทราบระดับประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ว่าอยู่ในระดับใด และเป็น

แนวทางหาวิธีการที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้กับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบัน เพื่อการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์อย่างมั่นคงและยั่งยืน

๓) ในการวิจัยครั้งต่อไป เกี่ยวกับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ไม่ควรเน้นในด้านใดด้านหนึ่ง ควรที่จะดำเนินการวิจัยไปพร้อม ๆ กันทุกด้าน เพื่อจะได้ผลของการวิจัยที่ได้มาปรับปรุงการบริหารของวัดให้ครบทุกด้าน

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

(๑) หนังสือ :

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือพระสังฆาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒.
อภิรักษ์ จันตะนี. การใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยทางธุรกิจ. พระนครศรีอยุธยา : ฝ่ายบัณฑิตศึกษา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๔๙.
พระธรรมวโรดม (สมเกียรติ กิตติวฑฺฒโน). คู่มือประกอบคำบรรยายโครงการถวายความรู้แก่เจ้าอาวาส. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๙.
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. คู่มือการพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๔.
_____. คู่มือพระสังฆาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๔.

(๒) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่ :

บัญชีสำรวจพระภิกษุ สามเณรและศิษย์วัด ประจำปี ๒๕๕๖. สำนักงานคณะสงฆ์อำเภอคอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี. (อัดสำเนา).
สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดสุพรรณบุรี. สถิติวัดในอำเภอคอนเจดีย์. (อัดสำเนา).
สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม. ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน, ๒๕๕๐. (อัดสำเนา).
สำนักทะเบียนกลางกรุงเทพมหานคร. “จำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักรไทย แยกเป็นกรุงเทพมหานครและจังหวัดต่าง ๆ ตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๖”. (อัดสำเนา).